

DIN ISTORIA ORGANIZĂRII ADMINISTRATIV-TERITORIALE A ROMÂNIEI (II) — MOLDOVA *

„Și mai apoi am ajuns la un oraș numit Suceava
și care este cetatea de scaun a Valahiei Mici”.

Johann Schiltberger
(n. 1381 — m. după 1438)

Moldova istorică se întindea spre nord și est pînă la apa Nistrului, spre nord-vest pînă la Ceremuș, spre sud teritoriul său se scâldea în apele Mării Negre și Dunării, peste munți se învecina cu Transilvania, iar prin ținuturile Putna și Covurlui se mărginea cu Țara Românească. Dar sate românești se întâlneau și dincolo de fruntariile de la nord și est. Astfel, „și dincolo de Nistru, în așa numita Ucraină a Hanului, se găseau 40 de sate creștine, locuite în mare parte de moldoveni, mișcați acolo de diferite nevoi. Pentru administrarea acestor sate hanul numea un *hatman*, care își avea reședința la Dubăsari, pe malul drept al Nistrului, mai sus de Tighina”¹.

Odată cu „descălecatul” lui Bogdan începe procesul complex și contradictoriu, de constituire a structurilor statale cu comandă „centrală” autonomă. O componentă însemnată a acestuia a reprezentat-o organizarea teritoriului în ținuturi (slv. *volosti*, *drîjava*), echivalentul județelor, din Țara Românească. „Toate aceste ținuturi își au numele de la orașe și cîte ținuturi tot atîtea orașe, deși în unele ținuturi sînt și alte orașele. Însă aceste ținuturi : Tutova, Covurlui, Putna, Cîrligătura își au numirea de la riuri”².

De la „ocoale” la „ținuturi”

În constituirea structurilor administrativ-teritoriale ale statului domnesc se pot distinge două momente, succesive în timp : a. trecerea ocoalelor în stăpînire domnească și instalarea de dregători domnești în centrele urbane și b. instituirea ținuturilor. În acest sens H. H. Stahl scria : „Dovada o avem în faptul că domnia Moldovei nu ajunge decît tîrziu să organizeze administrativ întreaga bază teritorială a țării, prin crearea « ținuturilor », la început mărginindu-se doar la sistemul « ocoalelor » din jurul orașelor, primă schiță a unei preluări pe seama statului a teritoriului țării. Din aceste centre « domnești », cu « ocoalele » lor pleacă deci efortul de a cuprinde întreaga țară, efort de altfel care nu a dus nicio-

* Articol publicat cu ocazia sărbătoririi a 75 de ani de la Marca Unire.

¹ I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, Edit. Humanitas, 1991, p. 90.

² M. Costin, *Descrierea Moldovei și Țării Românești*, în *Opere*, București, E.S.P.L.A., 1958, p. 391.

dată pînă la rezolvarea completă a problemei, anumite regiuni, cum sînt Vrancea și Cîmpulungul Moldovenesc, reușind să-și mențină situația lor independentă față de stat..."³.

În cadrul ținuturilor domnia a creat un aparat administrativ-fiscal și militar, avîndu-i în frunte pe *pîrcălabi* sau *staroști*. În secolul al XVIII-lea, Constantin Mavrocordat înlocuiește pe pîrcălabi cu *ispravnicii*, cu unele excepții, cum este cazul pîrcălabului de Covurlui. Tot acesta înființează *ocoalele*, care sînt subdiviziuni administrative similare plășilor și plaiurilor din Țara Românească. Ținuturile nu au avut personalitate juridică. Ele au fost grupate în două mari zone: *Țara de Jos* și *Țara de Sus*, la care Dimitrie Cantemir adaugă *Basarabia*, respectiv teritoriul din partea sud-estică a Moldovei, dintre Prut și Nistru, aflat vremelnic în stăpînirea primilor Basarabi.

Majoritatea istoricilor au găsit „rădăcinile” existenței în Moldova a „Țării de Jos” și a „Țării de Sus”, în scrisoarea de la 1 septembrie 1435, adresată de Iliș voievod regelui Vladislav al Poloniei. Șerban Papacostea, bazîndu-se pe o însemnare din 13 august 1386, cuprinsă în *Note d'archiva sulla Massaria di Caffa* și în care sînt menționați doi domni: Constantin și Petru, conchide: „Pe teritoriul de miazăzi al țării se afirmă acum — în ultimul sfert al veacului al XIV-lea — o nouă formațiune teritorial-politică, de data aceasta românească, țara lui Costea voievod, viitoarea „Țară de Jos”⁴. Deci, *matricea împărțirii Moldovei în cele două „țări” are o vechime mult mai mare decît s-a crezut pînă acum.*

a. Ținuturile din Țara de Jos

În timpul lui Dimitrie Cantemir, Țara de Jos era alcătuită din următoarele ținuturi: Iași, Cîrligătura, Roman, Vaslui, Tutova, Tecuci, Putna, Covurlui, Fălcu, Lăpușna, Orhei și Soroca*. La acestea vom adăuga ținuturile dispărute la acea dată: Tighina, Tigheci, Bîrlad, Horincea și Adjud. În fruntea Țării de Jos se afla marele vornic, secondat de namesnici, iar reședința se afla la Bîrlad. Referindu-se la atribuțiile marelui vornic, Miron Costin nota: „Acesta este judecător general asupra jumătății de țară de la Dunăre pînă la Iași. Prădăciunile și tîlhăriile la drumul mare și cele tainice, supravegherea străjilor de la granițe intră în datorile lui. Nu are însă putere să judece pricinile bunurilor ereditare ale nobililor. Veniturile starostiei Bîrladului sînt la dispoziția lui”⁵.

1. **Ținutul Iașilor** este menționat în documentele cancelariei domnești la 1473, cînd Ștefan cel Mare întărește m-rii Moldovița „jumătate din Ostăpceni, partea de sus unde a fost Ostapco vătămă, la Turia, în ținutul Iași”⁶. Se învecina spre vest cu ținutul Hîrlăului și cu Cîrligătura spre sud cu ținuturile Vaslui și Fălcu, spre est cu cele ale Lă-

³ H. H. Stahl, *Studii de sociologie istorică*, București, Edit. Științifică, 1972, p. 200.

⁴ Ș. Papacostea, *La începuturile statului moldovenesc. Considerații pe marginea unui izvor necunoscut în Geneza statului în epul mediu românesc*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1988, p. 102.

* Pentru identificarea vecinilor fiecărui ținut, am utilizat ca „reper” harta lui D. Cantemir (în copia lui D'Anville). De asemenea, am folosit această hartă, cu modificări, pentru a prezenta repartitia „contribuabililor” din Catastihul lui Petru Șchiopu (1591).

⁵ M. Costin, *Istoria în versuri polone a Moldovei și Țării Românești*, în *Opere*, București, E.S.P.I.A., 1958, p. 387.

⁶ *Documenta Romaniae Historica, A, doc. 189, vol. II, p. 283.*

pușnei și Orheiului, spre nord-est cu Soroca, la nord cu Dorohoiul, iar spre nord-vest cu Hotinul. Scaunul ținutului se afla la Iași, unde în a doua domnie a lui Alexandru Lăpușneanu se va muta capitala Moldovei. Era un ținut destul de dens populat, satele înșirându-se, mai ales, pe malurile Prutului, Jijiei, Ciuhurului, Solonețului, Bahluiului, Turiei. Ținutul Iași se întindea în mod considerabil la est de Prut. La 1803, acesta cuprindea următoarele ocoale : Ciuhurul de Sus, Ciuhurul de Jos, Ocolul peste Prut, Turia, Ocolul Branîștei, Copoul, Codrul ⁷.

După luarea teritoriului Moldovei dintre Prut și Nistru, rușii vor înființa în partea de la est de Prut a acestui ținut județul Bălți, cu reședința la Bălți, oraș întemeiat de țarul Alexandru I.

2. **Ținutul Cîrligătorei** este menționat documentar la 1426, când Alexandru cel Bun dăruiește boierului Giurgiu Stîngaciu „patru sate la Cîrligătură, anume Popeștii unde este casa lui și Fîntînele și Mihneștii pe Bahlui și Cioltanii în glod și poiana din codru” ⁸. Se mărginea spre est cu ținutul Iași, la nord cu Hîrlăul, la vest cu Romanul, iar spre sud cu ținutul Vasluiului. „Numele și-l trage, credem, de la o apă cu multe meandre sau „cîrlige” care străbătea teritoriul său” ⁹. Reședința se afla la Țîrgul Frumos. Văile erau puțin adînci și pe acestea se întindeau numeroase sate, ogoare, fîcete, vii și prisăci. La 1803, ținutul cuprindea Ocolul de Jos și Ocolul de Sus. Dispare în mod oficial în anul 1834, când este inclus în ținutul Iașilor.

3. **Ținutul Romanului** este posibil să fi existat la 1408, când într-un hrisov se vorbește despre *volostea* Romanului. Avea o formă mult alungită, întinzîndu-se de-a lungul Siretului. Se învecina la nord cu ținutul Hîrlăului, spre nord-vest cu Suceava, spre vest cu ținuturile Neamțului și Bacăului, spre est cu cele ale Cîrligăturii, Vasluiului și Tecuciului, iar spre sud cu cel al Adjudului. „În acest ținut, acolo unde se întîlnește Siretul cu Moldova, se află Romanul, peste care domnul a pus doi pircălabi” ¹⁰. La 1803 era divizat în trei ocoale : „Ocolul de Jos”, „Mijlocului” și „Ocolul de Sus” ¹¹.

4. **Ținutul Vasluiului** este menționat la 1469, când Ștefan cel Mare întărește lui Oană Pașcu și fratelui său, Ivașco Pașcu, o serie de sate. Printre boierii care au întărit această carte figurează și medelnicerul Toader Buhuși, ispravnic de ținutul Vasluiului” ¹². Numele îi vine de la orașul Vaslui, reședința ținutului, vechi centru urban și punct de vamă. „Țîrgul se află la gura râului Vaslui, unde acesta se varsă în Bîrlad și a fost în răstimpuri scaunul voievozilor, ale căror palate dăinuie pînă astăzi” ¹³. Se mărginea la nord cu ținuturile Cîrligăturii și Iașilor, la vest cu cel al Romanului, spre sud cu ținutul Tutova, iar spre est cu Fălciul și Lăpușna. Se afla în bazinul superior al Bîrladului, care era înconjurat de culmi de peste 400 m. acoperite cu păduri întinse de stejar și fag, ce se întindeau, în vechime, și în zona „depresionară” a Bîrla-

⁷ *Condica liuzilor* în : Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII, Iași, 1886, p. 337–362.

⁸ M. Costăchescu, *Documentele moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. 1, Iași, 1931, p. 178–179.

⁹ C. C. Giurescu, *Principalele Române la începutul secolului XIX*, București, 1958, p. 55.

¹⁰ D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, București, Edit. Minerva, 1986, p. 18.

¹¹ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, Iași, 1886, p. 277–286.

¹² D.R.H., *doc.* 159, vol. II, p. 236.

¹³ D. Cantemir, *op. cit.*, p. 18.

Ținuturile Moldovei
după harta lui
Dimitrie Cantemir
(în copia lui d'Anville)

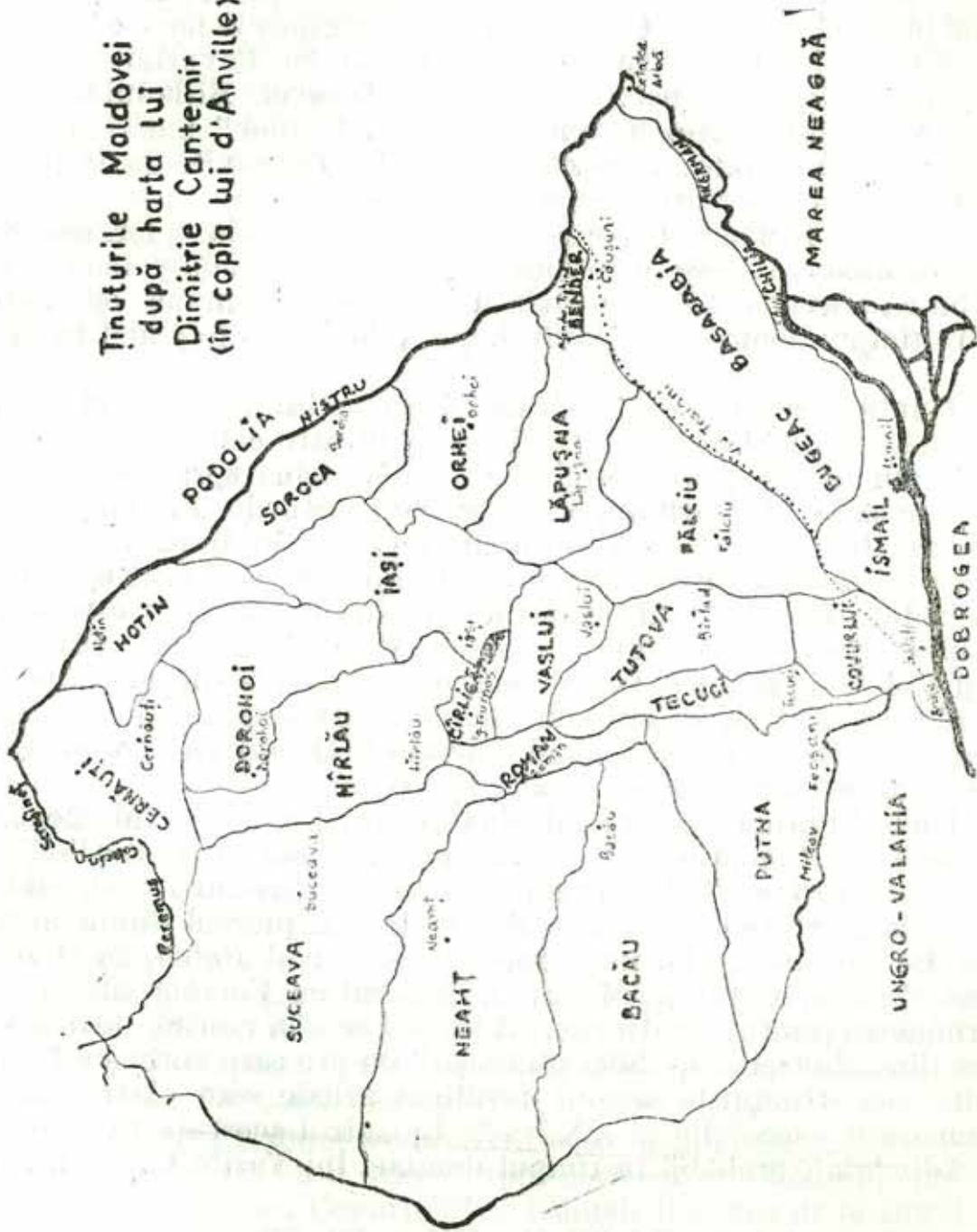

Fig. 1

dului și afluenților săi. Satele, numeroase, se răsfireau, mai ales, pe malurile Vasluiului, Birladului, Stemnicului, Racovei, Crasnei, Cuțitinei etc. La 1803 avea următoarele ocoale : Crasna, Mijlocul, Fundul de Jos, Fundul de Sus, Stemnicul¹⁴.

5. **Ținutul Tutova** este atestat documentar la 1 septembrie 1435, în scrisoarea adresată de Iliș, fiul lui Alexandru cel Bun, regelui Poloniei. Numele îi venea de la râul Tutova, iar reședința se afla la Birlad, unde era și scaunul marelui vornic al Țării de Jos. Se mărginea la nord cu Vasluiul, la est cu Fălciul, la vest cu Tecuciul, iar la sud cu Covurluiul¹⁵. Satele, dense, se întindeau, îndeosebi, de-a lungul Tutovei, Birladului, Smilei, Holodnei, Corodului, Pereschivului. „Condica liuzilor” menționează următoarele ocoale : Corodul, Pereschivul, Simila, Tutova¹⁶. Ca și în cazul altor ținuturi, ocoalele purtau numele unor ape.

6. **Ținutul Birladului** făcea parte din categoria celor mai vechi ținuturi ale Moldovei. Este menționat în „Cronica moldo-polonă” (1566) și probabil că a avut o administrație și o reședință comună cu Tutova. Dispare în timpul domniei lui Vasile Lupu, când a fost înglobat în ținutul Tutova.

7. **Ținutul Tecuciului** este atestat documentar la 1448, când Petru voievod întărește lui Ion Poreu 24 de sate, printre care și la *Tecuci*, la Săseni, pe ambele părți ale piriului¹⁷. Se învecina spre est cu ținutul Tutova, spre sud cu Covurluiul, spre vest cu ținuturile, Putna și Roman. „Este destul de întins, dar nu are nimic deosebit în afară de târgușorul Tecuci, așezat pe apa Birladului, la opt ceasuri de la Birlad spre Galați și nu are ziduri. Este scaunul sărac a doi pîrcălabi, cărora le este dată în seamă oblăduirea acestui ținut”¹⁸. Era situat într-o zonă deluroasă, acoperită cu păduri de stejar și fag. Satele, numeroase, se întindeau pe văile Birladului, Berheciului, Zeletinului etc. La 1803 sînt menționate următoarele ocoale : Berheciul, Polocinul, Nicorești, Ocolul *Birladului*, Ocolul Țîrgului¹⁹. Reședința ținutului se afla la Tecuci.

8. **Ținutul Putnei** a aparținut pînă în timpul domniei lui Alexandru cel Bun de Țara Românească. Se învecina spre nord cu ținuturile Troțuș și Bacău, spre vest cu Transilvania, spre est cu ținuturile Adjudului și Tecuciului, iar spre sud, peste apa Milcovului, cu județul Rîmnicul Sărat din Țara Românească. „Își trage numele de la râul *Putna*, în el se află târgușorul *Focșani*, așezat pe Milcov, la hotarul cu *Valahia*, al cărui stăroste cîrmuiește ținutul”²⁰. În ținutul Putnei se afla vestita „țară a Vrancei”, una din cele trei „republici țărănești” despre care vorbește Dimitrie Cantemir. Aici structurile satului devălmaș arhaic s-au păstrat pînă în prima jumătate a secolului al XX-lea²¹. În cadrul acestuia va fi înglobat ținutul *Adjudului*, probabil în timpul domniei lui Vasile Lupu. La 1803,

¹⁴ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, Iași, 1886, p. 364—376.

¹⁵ Într-un document din anul 1495 se menționează „culmea Jărvățului unde se desparte ținutul Covurluiului de ținutul Tutovei”.

¹⁶ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, p. 340—357.

¹⁷ D.R.H., *doc. 202*, vol. 1, p. 403.

¹⁸ D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 19.

¹⁹ T. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, Iași, 1886, p. 313—331.

²⁰ D. Cantemir, *op. cit.*, p. 19.

²¹ H. H. Stahl, *Nerej, un village d'une region archaique* (3 vol.), 1939 ; Idem, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești* (3 vol.).

avea ca subdiviziuni administrative : ocolul Răcăciuni, ocolul Zăbrău-
țului, ocolul Sușiței, *ocolul Vrancei*, ocolul Gîrlelor, ocolul Milcovului de
Sus, ocolul Milcovului de Jos, ocolul Ghilieștilor și ocolul Luncii ²².

9. **Ținutul Adjudului** e consemnat documentar la începutul secolului
al XVI-lea, dar a existat cu mult înainte. Denumirea îi venea de la orașul
Adjud, unde se afla și scaunul staroștilor ținutului. Se învecina spre est cu
Tecuciul (el se întindea și la stînga Siretului), la nord cu ținuturile Bacău
și Roman, la vest cu Putna. În prima parte a secolului al XVII-lea el va
fi desființat din rațiuni administrative, înglobîndu-se în ținutul Putna.

10. **Ținutul Covurluiului** se afla situat în partea sudică a Moldovei,
între Siret, Prut și Dunăre. Prima sa atestare documentară poate fi con-
siderată cea dintr-un act de la 1448, în care Petru voievod întărește lui
Cernat Ploșcar și „iezerul Covurluiului cu gîrta și pe Prut, Fărăștii și gîrta
Flămînzilor și jumătate din morile noastre de la Covurlui, pe Prut” ²³.
Numele și l-a primit de la apa Covurluiului : „Atunci cînd a fost vorba să
se dea un nume acestui ținut, nu putea fi altul decît acela care era înră-
dăcinat în graiul populației mai compacte și pentru care ajunsese ca
numire distinctivă moldovenilor de pe valea Covurluiului” ²⁴. Reședința
ținutului a fost orașul Galați, unde era și scaunul pîrcălabilor. Se învecina
spre nord cu Tutova, la nord-est cu Horincea, spre est cu Fălciul și Tighe-
ciul, spre vest cu ținuturile Tecuci și Putna, iar cu Țara Românească, prin
județul Brăila. În partea de nord a ținutului se întindeau păduri masive
și tot aici se aflau concentrate cele mai multe localități. Mai tîrziu în com-
ponența ținutului va intra și ținutul Horincea. La 1803, Covurluiul cu-
prindea ocolul Siretului, ocolul Mijlocului, ocolul Horincei, ocolul
Prutului” ²⁵.

11. **Ținutul Horincea** este consemnat documentar la 8 aprilie 1528,
cînd Petru Rareș îi dăruiește lui Toader logofătul satul Starosilți, din care
o treime aparținuse lui Fătul pîrcălab de Ciubăreiu, pentru această treime
domnul îi dăduse în schimb satul Stoborăni din ținutul Horincea. Numele
și l-a luat de la apa Horincea, pe văile căreia se aflau concentrate cele
mai multe sate ale ținutului. Acesta nu mai exista în 1591, căci nu mai
este consemnat în Catastihul lui Petru Șchiopul. Este posibil, ca cel puțin
o parte a așezărilor să fi trecut în ținutul Fălciu. Ne întemeiem pe faptul
că în harta lui Dimitrie Cantemir satele Rogojeni și Vădeni sînt consem-
nate în acest ținut. La 1803 din ținutul Covurlui făcea parte și *ocolul
Horincea* cu satele : Berești, Blăgești, Cavadinești, Comănești, Gănești,
Grăpeni, Ițești, Lupești, Mălușteni, Rogojeni, Slivna, Slobozia-Chirilești,
Sipeni, Șipoteni, Tuțcani, Vădeni” ²⁶.

12. **Ținutul Fălciului** se învecina spre est, peste apa Prutului, cu
Tigheciul, spre nord cu Vasluiul, spre nord-est cu Lăpușna, spre vest cu
Tutova, iar spre sud cu Covurluiului. Numele îi venea de la tîrgul Fălciu,
scaunul ținutului. Tîrgul „este *mai vechi* decît Hușii, unde Ștefan cel Mare
ridică o biserică și unde se va fixa mai tîrziu sediul unei episcopii ; căci

²² Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, p. 300—313.

²³ D.R.H., *doc. 280*, vol. I, p. 398.

²⁴ N. Gheorghiu, *Cîteva observări asupra județului Covurlui* în „Anuar de geografie și antropogeografie”, II (1911—1912), p. 34.

²⁵ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, p. 332—339.

²⁶ Th. Codrescu, *Uricariul*, VII.

altfel, ținutul s-ar fi numit după Huși, iar nu după Fălciu. Probabil că în acest din urmă târg au stat vechii pîrcălabi, în primele timpuri ale vieții de stat”²⁷. În acest ținut se aflau vestiții codri ai Crasnei, în care Bogdan, tatăl lui Ștefan cel Mare, a învins la 1450 oastea poloneză. Acesta este atestat documentar la 1493, cînd Ștefan cel Mare întărește lui Ioan Albul jumătate din satul Rădicești pe Strejnic, din ținutul Fălciu²⁸. Satele, numeroase, se întindeau pe malurile Prutului, Strejnicului, Elanului, Crasnei, Săratei, Bujorului, Moisiiei etc. Viile de la Huși erau vestite încă din timpurile cele mai vechi. În prima parte a secolului a XVII-lea, ținutul Fălciu se va întinde și peste Prut, cuprinzînd ceea ce a mai rămas din fostul ținut Tigheci, după extinderea raialei Ismailului. În ultima parte a secolului al XVIII-lea, granița estică a ținutului a revenit la linia Prutului. În anul 1803, Fălciul cuprindea: ocolul Podoleni, ocolul Crasnei, ocolul Roșieci, ocolul Prutului, ocolul Mijlocului²⁹.

13. **Ținutul Tigheciului** se întindea la nord pînă la hotarul ținutului Lăpușna, la sud mergea pînă la Dunăre, la vest, peste Prut, se învecina cu Fălciul și Covurluiul, spre est mergea, probabil, pînă la Ialpug, incluzînd și Tintiul. Tigheciul este consemnat documentar la 1436 cînd Iliș și Ștefan voievozi întăresc lui Mihai Stigoniu „locuri pustii la Chigheci”³⁰. Pădurea ocupa și aici o suprafață considerabilă. „Un alt codru de dincolo de Prut, care se află în hotarul Basarabiei și se numește Tigheci, se întinde pe aproape treizeci de mile italienești în părțile dinlăuntru. Pentru moldoveni a fost cea mai puternică pavăză împotriva seișilor (tătarilor, *n.n.* — I.F.), care au atacat deseori, dar n-au putut-o lua niciodată. Copacii sînt foarte înalți și atît de deși, încît un drumeț nu-l poate străbate cu piciorul decît pe poteci cunoscute numai de locuitorii țării”³¹. Aici a existat o obște confederală de sate răzeșești, asemănătoare celor din Țara Vrancei și ocolului Cîmpulung Moldovenesc. Satele, numeroase, se înșirau de-a lungul Prutului, Săratei, Largăi, Tigheciului, Pîriului, Fintînilor, Ialpugului, Frumoasei, în „ochiuri” de pădure. Tot Tigheci se numea și importantul centru militar și administrativ al zonei.

După 1538, teritoriul Tigheciului va cunoaște o serie de restrîngerii succesive. În primul rînd, după ocuparea Bugeacului de către tătari și extinderea stăpînirii lor și dincolo de Ialpug. În al doilea rînd, după înființarea de către turci a raialei Ismailului (1595) și în al treilea rînd, extinderea acesteia pînă la Prut, cuprinzînd Tg. Reni și satele moldovenesti din jur. Drept rezultat, „o pîrticică a acestui ținut a rămas la moldoveni, numai pădurea de fagi”³². În această parte, inclusă în ținutul Fălciu, se va structura *căpitănia Codrului* (Tigheciului).

14. **Ținutul Lăpușnei** este menționat documentar la 1535, cînd Petru Rareș întărește lui Toader și fratelui său, Gavril, parte din satul Costiucani pe Sărata, în ținutul Lăpușna³³. Se mărginea la nord, peste apa Bicului, cu Orheiul, spre sud cu ținutul Tigheciului, spre

²⁷ C. C. Giurescu, *Tirguri sau orașe și celăți moldovene*, București, Edit. Academiei, 1967, p. 223 — 224.

²⁸ D.R.H., *doc. 125*, vol. III, p. 245.

²⁹ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII, p. 241 — 252.

³⁰ D.R.H., *doc. 154*, vol. I, p. 212.

³¹ D. Cantemir, *op. cit.*, p. 36.

³² M. Costin, *op. cit.*, p. 239 — 240.

³³ D.I.R., *doc. 340*, vol. I, p. 375.

sud-est cu Bugeacul, spre est cu Tighina, spre vest cu ținuturile Vasluiului și Iașilor, iar spre sud-vest cu Fălciul. „Scaunul ținutului este astăzi târgușorul *Lăpușna*, așezat pe riul cu același nume, unde se află doi pîrcălabi, puși acolo de voievod și care se îngrijesc de treburile ținutului. În afară de acestea se mai află aici *Chișinăul*, un târgușor de mai mică însemnătate, așezat pe riul *Bîcul*”³⁴. Tot aici se întindea vestitul codru al Bîcului. Satele se înșirau pe malurile *Lăpușnei*, *Bîcului*, *Bîcovățului*, *Botnei*, *Ișnovățului*, *Cogălnicului* etc. La începutul secolului al XIX-lea, *Lăpușna* era inclusă în ținutul *Orhei*. În harta lui D. Cantemir ținutul trecea și la vest de *Pрут*.

15. **Ținutul Orheiului** exista în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, căci într-un document din octombrie 1469 se vorbește de un boier *Gangur*, *pîrcălab de Orhei*. Se învecina spre sud cu *Lăpușna* și *Tighina*, spre est cu *Nistrul*, dincolo de care se afla „olatul *Oceacovului*”, la nord cu *Soroca*, iar spre vest cu ținutul *Iașilor*. „Numele îi vine de la cetatea *Orhei*, așezată pe riul *Răut*, care nu e prea mare, dar cu toate acestea e frumoasă și are cu prisosință tot ce este trebuitor vieții omului. *Lacul Orheiului*, care e așezat în apropiere de acesta spre răsărit și ostrovul minunat din acest loc . . . îi dă hrană din belșug. Pe malul dinspre apus al lacului, în mijlocul codrilor deși, se văd urmele unei cetăți vechi, numită de locuitori *Orheiul Vechi*”³⁵. Satele se înșirau, mai ales, pe malurile *Răutului*, *Culei*, *Ichilului*, *Dobrușei* și chiar în apropierea *Nistrului*. În acest ținut a fost inclusă probabil în ultima parte a secolului al XVIII-lea și *Lăpușna*. La 1803, *Orheiul* cuprindea ocoalele: *Cogălnicul*, *Botna*, *Bîcovățul*, „fața *Bîcului*”, *Ichil*, *Răutul de Jos*, *Răutul de Sus*, *Cula*, *Măetani*, *Cîmpul*, *Nistrul de Jos*, *Nistrul de Sus*³⁶.

16. **Ținutul Tighinei** se învecina spre vest cu ținutul *Lăpușna*, spre nord cu *Orheiul*, spre sud cu *Cetatea Albă*, apoi cu ținutul *Ciubărciu*, spre est cu *Nistrul*. La 1452 *Alexandru cel Bun* întărește mînăstirii *Bistrița* hotarul ei de pe *Botna*, împreună cu toate iezeretele, cu două mreje pe *Nistru* și cu o priseacă ascultătoare de aceasta, interzicînd, totodată, *dregătorilor domnești de la Tighina* să mai încaseze în hotarul călugărilor vama și pripasul³⁷. Numele îi venea de la *Tighina*, un important târg și loc de vamă, care avea și o cetate foarte întărită, dacă avem în vedere că pe aici trecea una din ramurile marelui drum transcontinental ce lega *Marea Neagră* de *Marea Baltică*, „drumul tătăresc”. El dispăre la 1538, cînd *Soliman Magnificul* cucerește *Tighina*, prefăcînd-o cu întreg ținutul dimprejur în *raia turcească*, sub numele de *Bender*.

17. **Ținutul Sorocăi** se întindea „ca o fișie de pămînt de-a lungul *Nistrului*”, mărginindu-se spre vest cu *Hotinul*, la nord și la est cu *Nistrul*, la sud cu *Orheiul*, iar spre sud-vest cu ținutul *Iașilor*. După *C. C. Giurescu* ținutul „trebuie să fi existat sub primii voievozi, în orice caz sub *Roman I*, care se intitulează „voievod al Țării *Moldovei* de la munți pînă la țărnul mării”³⁸. Numele îi venea de la târgul *Soroca*. „Scaunul său este *Soroca*, numită mai înainte *Alchionia*, așezată în cîmp, lîngă coline, pe *Nistru*, destul de mică, dar foarte întărită, dacă ținem seama de

³⁴ D. Cantemir, *op. cit.*, p. 21.

³⁵ *Ibidem*, p. 22.

³⁶ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII, p. 258—286.

³⁷ D.R.H., *doc. 17*, vol. II, p. 20.

³⁸ C. C. Giurescu, *Tirguri sau orașe . . .*, p. 275—276.

vremea cînd a fost clădită”³⁹. În fruntea ținutului se aflau staroști. Satele se înșirau, îndeosebi, pe văile Răutului, Coboltei, Solonețului, Căinarului, Ciuhurului. La 1803 includea ocolul Mijlocului, Nistrului de Sus, Nistrului de Jos, Cîmpului de Sus, Cîmpului de Jos, Răutului, ocolul „peste Răut”⁴⁰.

b. Ținuturile din Țara de Sus

Istoricul D. Ciurea consideră că, inițial, în fruntea Țării de Sus a stat, nu un mare vornic, ci starostele cetății Suceava și hatmanul curții și al Moldovei. „Documentar, cei doi mari vornici apar constant menționați, în fruntea sfatului domnesc, începînd cu Bogdan Lăpușneanu”⁴¹. Referitor la atribuțiile înaltului dregător domnesc, Miron Costin scria: „Vornicul mare de Țara de Sus, adică de la Iași pînă la Hotin și la Soroca. Cîrmuiește în partea sa în același fel ca și vornicul din Țara de Jos și poartă același baston. Starostia de Dorohoi ține de dînsul”⁴². Scaunul acestuia se afla la Dorohoi.

În timpul lui Dimitrie Cantemir, Țara de Sus cuprindea ținuturile Hotinului, Dorohoiului, Cernăuților, Sucevei, Neamțului și Bacăului. La acestea vom adăuga pe cele ale Țeținei și Trotușului, dispărute mai demult, precum și ținutul Botoșanilor, întemeiat de Constantin Mavrocordat.

1. **Ținutul Hotinului** își trage numele de la tîrgul Hotinului, unde își aveau scaunul cei doi staroști. O primă mențiune documentară o găsim la 1441, cînd Iliș și Ștefan voievozi au dăruit lui pan Caloian „în țara noastră Moldova, un sat în ținutul Hotin, anume Rjavenți”⁴³. Se învecina la nord, peste Nistru, cu Podolia, la vest cu ținutul Cernăuților, la sud cu ținutul Dorohoi, spre sud-est cu cel al Iașilor, spre est cu Soroca. Era un ținut bogat în păduri. „În ascunzișul acestor codri, precum și în fundătura viilor se pitulau, ascunse și îndoite, casele sătenilor pentru ca să fie la adăpost de jafurile dușmane”⁴⁴.

După pierderea Cameniței, otomanii și-au îndreptat atenția spre cetatea Hotinului, punct strategic foarte important. Cetatea a fost cucerită de către aceștia în anul 1713, apoi ei au înființat pe teritoriul acestui ținut cea mai mare raia din Moldova. Ea cuprindea în hotarele sale peste 100 de sate, cu cetatea Hotinului și tîrgurile Lipcani, Briceni și Sulița Nouă. La 1812 teritoriul fostului ținut al Hotinului trece în componența „Basarabiei”.

a. **Ținutul Țeținei** este menționat documentar la 1435, cînd Iliș voievod îi dăruiește boierului său Stan Babici sate, printre care și „Sobraneti în ținutul Țeținei”⁴⁵. Numele îi venea de la cetatea Țeținei și avea în frunte un staroste. Se afla situat în Țara Sepenițului, între Prut și Nistru. În acest ținut se afla Coțmanul Mare cu ocolul său și ocolul Sepenițului. Din rațiuni administrative, la sfîrșitul secolului al XV-lea este înglobat în ținutul Cernăuților.

³⁹ D. Cantemir, *op. cit.*, p. 22.

⁴⁰ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII, p. 282—296.

⁴¹ D. Ciurea, *Organizarea administrativă a Moldovei în secolele XIV—XVII*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie*, Iași, II, 1965, p. 148.

⁴² M. Costin, *op. cit.*, p. 387.

⁴³ D.R.H., *doc. 217*, vol. I, p. 304.

⁴⁴ I. Nistor, *op. cit.*, p. 144.

⁴⁵ D.R.H., *doc. 143*, vol. I, p. 198.

3. **Ținutul Cernăuților** face parte din cele mai vechi districte administrative ale Moldovei. Apare consemnat în actele cancelariei domnești la 1476, când Ștefan cel Mare dăruiește mănăstirii Putna un sat, anume Sirăuții din ținutul Cernăuților⁴⁶. Numele îi vine de la târgul Cernăuți, unde era seaunul starostelui. Se învecina spre nord, peste Nistru, cu Podolia, spre vest cu Pocuția, spre est cu Hotinul, iar în zona sudică cu ținuturile Suceava, Hirlău, Derohoi. Era un ținut puternic împădurit, aici aflindu-se vestiții Codri ai Cosminului, unde la 1497, Ion Albert, regele polon, a fost bătut de Ștefan cel Mare. Satele se înșirau pe Nistru, Prut, Ceremuș, Trestiana etc., în „ochiuri” de pădure.

4. **Ținutul Sucevei** poate fi localizat în spațiul dintre râurile Ceremuș, Siret și Moldova. El reprezintă zona „matcă” a formării statului moldovean. Aici s-au aflat primele capitale ale Moldovei : Baia, Siret și Suceava. Apare menționat documentar, relativ târziu, la 1473, când Ștefan cel Mare întărește lui Ilea Huru comis o serie de sate, printre care „la ținutul Sucevii, un sat, anume Ivănești”⁴⁷. În partea sa nordică, hotarul ținutului mergea pînă la apa Ceremușului, care-l despărțea de Pocuția, apoi pînă la marginea ținutului Cernăuților, spre est se învecina cu ținutul Hirlăului, la sud-est cu Romanul, la sud cu Neamțul, iar la vest cu Transilvania. A fost unul din cele mai populate districte ale Moldovei. De asemenea, a cuprins, ca și Neamțul, cel mai mare număr de ctitorii religioase. Denumirea îi venea de la orașul și cetatea Sucevei, unde se aflau și staroștii ținutului. După luarea „Bucovinei”, se organizează un nou ținut Suceava din fragmente secționare din ținuturile vecine, inclusiv de așezări la care austriecii au trebuit să renunțe⁴⁸. Reședința ținutului va fi stabilită la *Fălticeni*. La 1803, acesta cuprindea : ocolul Berhometele, ocolul Siretului de Sus, Siretului de Jos, ocolul Moldovei, Șomuzului, ocolul Munteului⁴⁹.

5. **Ținutul Neamțului** este menționat documentar la 1467, când Ștefan cel Mare scutește de podvoade pe oamenii mănăstirii Bistrița din satele Zvijinți, Sebelești, Brașăuți, Vascăuți, Bulgari, Mărăței, Oprișini, Rădăicești, Tortoești, Căucelești, Mindrești și Fauri, toate din ținutul Neamțului⁵⁰. Numele îi venea de la târgul și cetatea Neamțului, unde stăteau pîrcălabii ținutului. Se învecina la nord, peste apa Moldovei, cu Suceava, la est cu ținutul Romanului, la sud cu ținuturile Trotușului și Bacăului, iar la vest cu Transilvania. Satele, deosebit de numeroase, se întindeau pe cursurile apelor, precum Siretul, Moldova, Bistrița, Neamțul, Topolița, Cracău, Orbic, Nechid, Pîriu Alb, Pîriul Negru etc. La 1803, cuprindea următoarele ocoale : Muntele, Ocolul de Sus, *ocolul Pietrii*, Mijlocului, Bistrița, Siretului⁵¹.

6. **Ținutul Hirlăului**, despre care Nicolae Iorga spunea că este „un ținut înflorit ca o grădină, bogat în pășuni, în livezi, în prisăci, în mori, în iazuri”⁵², se învecina spre nord-vest cu ținutul Cernăuților, spre nord

⁴⁶ D.R.H., doc. 207, vol. II, p. 314.

⁴⁷ D.R.H., doc. 183, vol. II, p. 271.

⁴⁸ v. I. C. Băcilă, *Răpirea Bucovinei și delimitări spre nordul Moldovei*, Chișinău, 1931, p. 16.

⁴⁹ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, p. 242—256.

⁵⁰ D.R.H., doc. 146, vol. II, p. 212.

⁵¹ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, p. 257—276.

⁵² N. Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare*, București, E.P.L., 1966, p. 23.

și est cu Dorohoiul, tot spre est cu ținutul Iașilor, spre sud cu cele ale Romanului și Cîrligăturii, iar spre vest cu ținutul Sucevei. Numele îi venea de la târgul Hîrlăului, unde se afla curtea mamei lui Petru Mușat". Aici se afla un alt codru vestit, cel al Cotnarilor. Același nume îl purta „un târgușor vestit numai prin viile lui nefîntrecute, ce stau în fruntea celorlalte”⁵³. În acest ținut se afla și „*Botoșanii*, un târgușor din care, ca și din împrejurimi, doamna voievodului își trage veniturile, adunate de un cămăraș rînduit anume pentru această slujbă”⁵⁴. Aici a fost și cel mai vechi și mai mare iarmaroc al Moldovei⁵⁵. Prin reforma administrativă a lui Constantin Mavrocordat, ocolul Botoșanilor este transformat în ținut, care, ulterior, se va dezvolta în defavoarea Dorohoiului și mai ales al Hîrlăului. La 1803, ținutul *Botoșanilor* cuprindea următoarele ocoale: Siretului, Tîrgului și Cîmpului⁵⁶. La aceeași dată, Hîrlăul avea în componență următoarele ocoale: Bahluului, Miletinului, Jijiei, Coșulei și *Prutului*⁵⁷, ultimul cuprinzînd așezări ce au aparținut ținutului Dorohoi. Ținutul Hîrlău dispăre oficial la 12 februarie 1834, în același timp cu ținutul Cîrligăturii.

7. **Ținutul Dorohoiului** apare în documentele cancelariei domnești la 1459, cînd Ștefan cel Mare acordă mînăstirilor „din Poiană” drept de slobozenie pentru satele Drăgușeni și Oniceni pe Jijia și „să nu umble în acele sate judecătoria de la Dorohoi și nici dregătorii”⁵⁸. Scaunul ținutului se afla la Dorohoi, unul din cele mai vechi orașe ale Moldovei. Acesta era și scaunul vornicului Țării de Sus. Se întindea între Prut și Jijia, iar prin hinterlandul târgului Dorohoi se extindea și la dreapta Jijiei. Satele se înșirau pe cursurile Prutului, Jijiei, Bașeului, Iubănesei, Volovățului... Un alt târgușor al ținutului era Ștefănești. Se învecina la vest cu ținutul Hîrlău, spre nord-vest cu Cernăuții, spre nord cu ținutul Hotin, în spre sud și la est cu ținutul Iașilor. La 1803, cuprindea ocoalele Tîrgului, „de Sus” Bașeului, Coșulei...⁵⁹. Drept compensație pentru restrîngerea teritoriului său, potrivit hotărîrii Obșteștii Adunări, la 12 februarie 1834, fostul ținut Herța trece în componența Dorohoiului.

8. **Ținutul Trotușului** este menționat documentar la 1466, cînd Ștefan cel Mare întărește lui Ioanis Izvareț „satul Munte în ținutul Trotușului”⁶⁰. Numele îi vine de la apa și târgul Trotușului. Se învecina la vest cu Transilvania, la sud cu ținutul Putna, la est cu Bacăul, iar la nord cu Neamțul. Așezările erau răspîndite în depresiunea Trotușului, depresiune ramificată pe mai multe văi largi. Spre sfîrșitul secolului al XVII-lea acesta este desființat și înglobat în ținutul Bacăului.

9. **Ținutul Bacăului** este atestat documentar la 1403, cînd Alexandru cel Bun întărește lui Giurgiu Ungureanul „satul Ungureni de la Bacău”⁶¹. Se învecina, dincolo de apa Bistriței, cu Neamțul, spre est cu Romanul, spre sud cu ținutul Putnei, iar spre vest cu cel al Trotușului. „Ținutul

⁵³ D. Cantemir, *op. cit.*, p. 23.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 23.

⁵⁵ Pentru istoricul orașului: A. Gorovei, *Monografia orașului Botoșani* și V. Tufescu, *Un oraș în declin: Botoșanii*, în „Sociologie Românească”, nr. 10—12, 1938, p. 468—518.

⁵⁶ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII, p. 309—317.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 319—330.

⁵⁸ D.R.H., *doc. 83*, vol. I, p. 119.

⁵⁹ Th. Codrescu, *Uricariul*, VIII, p. 300—308.

⁶⁰ D.R.H., *doc. 133*, vol. II, p. 188.

⁶¹ D.R.H., *doc. 24*, vol. I, p. 35.

Bacăului, care își are vornicul său anume, al cărui scaun este *Bacăul*, un târgușor așezat pe un ostrov din riul Bistrița, vestit pentru belșugul în mere și poame. Are și un episcop al bisericii papistăsești, numit episcop al Bacăului”⁶². Multe sate se înșirau pe malurile Bistriței, Tazlăului, Siretului etc. În ultimele decenii ale secolului al XVII-lea, teritoriul său se lărgeste prin includerea fostului ținut al Troțușului. În anul 1803, ținutul cuprindea următoarele ocoale: Bistrița de Jos, Bistrița de Sus, Tazlăul de Sus, Tazlăul de Jos, Troțușul, Tazlăul Sărat⁶³.

Datorită mai ales unor pierderi teritoriale, care au afectat, în primul rînd, Moldova de Jos, este posibil ca unele ținuturi să fi trecut din componența Țării de Sus în Țara de Jos. În acest sens, se cere studiată situația unor ținuturi precum cele ale Romanului, Iașilor sau al Sorocăi.

e. Basarabia

După cum arăta și istoricul Al. V. Boldur „provincia ce actualmente poartă numele de Basarabia, în secolele XIV—XIX nu avea nici o denumire specială, fiind parte din principatul Moldovei. Numai o mică parte din ea, sudul, cu orașele Chilia și Cetatea Albă se numea Țara Basarabească, deoarece înainte de a fi trecut definitiv la Moldova, această fișie de pămînt a aparținut principatului Munteniei, condus de dinastia Basarabilor”⁶⁴. Din acest spațiu au făcut parte ținuturile *Cetății Albe* și *Chiliei*, deși din punct de vedere administrativ ele trebuie să fi aparținut de Țara de Jos.

1. **Ținutul Cetății Albe** se constituie, mai mult ca sigur, ca district administrativ în timpul domniei lui Alexandru cel Bun. Scaunul său se afla la Cetatea Albă, unde se aflau doi pîrcălabi. Se învecina la nord cu Tighina, spre vest cu ținutul Chiliei, la est se întindea pînă la Nistru, iar în spre sud teritoriul său se scâldea în apele Mării Negre. Ținutul dispărea după cucerirea de către turci a Cetății Albe și apariția raialei Akkermanului. După aceste evenimente, este posibil să se fi format un alt ținut, cel al Ciobărciului. „Căderea Cetății Albe sub turci, în 1484, a sporit însemnătatea Ciobărciului. Într-adevăr, el a devenit târgul moldovean cel mai apropiat de garnizoana turcească din Akkerman, cum îi spuneau acum Cetății Albe noii stăpîni. În Ciobărciu și-a așezat așadar Ștefan cel Mare pîrcălabii spre a supraveghea mișcările turcilor de la limanul Nistrului. Se poate să se fi înființat și un nou ținut, cu ce rămăsese din vechiul ținut al Cetății Albe”⁶⁵. (subl. n. — I.F.).

2. **Ținutul Chiliei** apare tot în timpul domniei lui Alexandru cel Bun. Scaunul său se afla în orașul Chilia. Se învecina spre nord cu ținutul Lăpușna, spre vest cu Tigheciul, spre est cu ținutul Cetății Albe, iar la sud cu Dunărea. Dispărea odată cu ținutul Cetății Albe. Deci, cele două ținuturi au fost înlocuite pînă la urmă de *Buceac* și de raialele *Akkermanului* și *Chiliei*.

La Dimitrie Cantemir *Basarabia* includea patru părți și anume: *Bugeacul*, *Akkermanul*, *Chilia* și *Ismailul*, „a treia parte de frunte a Moldo-

⁶² D. Cantemir, *op. cit.*, p. 24—25.

⁶³ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, p. 288—299.

⁶⁴ Al. V. Boldur, *Basarabia Românească*, București, 1943, p. 2.

⁶⁵ C. C. Giurescu, *Tîrguri și orașe...*, p. 215.

vei", aflată sub stăpînirea turcească și tătărească. Rușii au utilizat termenul de *Basarabia* pentru a denumi „teritoriul moldovenesc dintre Nistru și Prut, ce în baza tratatului de pace din București a fost cedat Rusiei, ce cuprindea ținuturile moldovenesti *Greceeni, Codru, Hotărniceni, Orhei, Iași și Soroca*, apoi *raialele turcești de la Hotin, Bender, Akkerman, Chilia, Ismail și Reni* și în fine *Tătărlicul din Buceac*. Întreg teritoriul acesta cuprindea o suprafață de 45 630 km². Pămîntul ocupat de ruși era cu 7 400 km² mai mare decît cel ce rămăsese sub oblăduirea domnului Moldovei”⁶⁶.

d. Noi ținuturi apărute spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea

La 1774 austriecii cîmpesc colțul Moldovei, care cuprindea 119 sate din ținutul Cernăuților și 142 de sate din ținutul Sucevei, la care se adaugă 9 sate din raiaua Hotinului, dîndu-i numele de „Bucovina”. Prin convenția semnată la 2 iulie 1776 în localitatea Balamutca, „Austria fu silită să se retragă din 59 de sate și anume din 38 din ținutul Sucevei, 12 din ținutul Cernăuți și din toate cele 9 din raiaua Hotinului, rămînînd în posesiunea a 278 localități, cu un areal de 10 441 km² și cu o populație de peste 70 000 de suflete”⁶⁷. Ca urmare a acestui „rapt” teritorial în partea de sus a Moldovei, pe lîngă noul ținut al Sucevei, cu capitala la Fălticeni, apare și **ținutul Herței**. Acesta era un ținut deosebit de mic și cuprindea următoarele localități: Bînceni, Becești, Buda de Jos, Buda de Sus, Cotul (Baranca), Culiceni, Danieleni, Fundoiaia, Fundul Herței, Godinești, *Herța*, Hreățca, Lucovița de Jos, Lucovița de Sus, Mamornița, Mogoșești, Molnița, Movila, Novosulița, Pilipăuți, Probotești, Poiana, Robeni, Sinihău, Slobozia, Slobozia Rupta, Slobozia Iliescului, Streanga, Oroftiana de Sus, Oroftiana de Jos, Tîrnauca și Ținteni. La 1834, ținutul este desființat în mod oficial și transformat în ocol al Dorohoiului.

Tot în acest interval, în partea sudică a Moldovei, la stînga Prutului mai apar următoarele unități administrative: 1. **Ținutul Hotărnicenilor**, înființat de Grigore Alexandru Ghica. „Hotarele acestei fișii de țară, care în sud coincideau cu hindichiul lui Halil Pașa, adică cu vechiul hotar al Bugeacului, iar în nord începeau în valea Lăpușnei, la Cîrpineni, tăiau Cogălnicul mai sus de Bozieni, traversau Botnișoara și Botna ceva mai sus de Gemeni, la marginea raialei de la Tighina... Mai jos de Hotărniceni era ocolul Codrului...”⁶⁸. În *Condica liuzilor* sînt menționate următoarele așezări: Bujorul, Caracuiul, Căinarul, Ciadărăul, Coșcalia, Curluiul, Galbena, Gangura, Geamăna, Grădiștea, Grăgești, Marîța, Mingirul, Melești, Oracul, Ruși, Saramirza, Săhăidacul și Sărățica”⁶⁹.

2. **Ținutul Grecenilor** și-a luat numele de la satul *Greceeni* și avea ca punct important satul Frumoasa (mai tîrziu, Cahul). Mai cuprindea satele

⁶⁶ I. Nistor, *op. cit.*, p. 178.

⁶⁷ I. Nistor, *Istoria Bucovinei*, București, Edit. Humanitas, 1991, p. 11. O listă a așezărilor cîmpite de austrieci la D. Werenka, *Topographie der Bukowina, zur Zeit Erwerbung durch Oesterreich (1774—1778)*, Cernăuți, 1895 (incl. Harta Bucovinei de la 1774) și M. Popescu-Spîneni, *Harta Bucovinei la 1774*, București, 1943. Pentru reconstituirea organizării administrative teritoriale a Moldovei la 1833 se poate utiliza *Condica Abesedară* în: Th., Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII, p. 41—95, iar pentru anul 1831, C. C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului al XIX-lea*, București, Edit. Științifică, 1958.

⁶⁸ I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, p. 149.

⁶⁹ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII.

Baurci, Gotești, Larga, Manta, Pelinei-Moldoveni, Pelinei-Bulgari, Slobozia-Gotești, Țiganca, Vadul lui Isac, Vlădești, Zărnești...⁷⁰. Se învecina spre nord cu ținutul Codrului, la vest, peste Prut, cu Fălciul, la sud cu *raiaua Renilor*, iar la est cu Bugeacul. Tot în stînga Prutului era și ținutul *Codrului*, continuatorul *Căpităniei Codrului* (Tigheciului). Se mărginea spre nord cu ținutul Grecenilor, la vest, peste Prut, cu Fălciul, iar spre est cu Bugeacul. La 1803, acesta cuprindea localități precum: *Tigheciul*, Cadîntica, Cania, Copceniul, Hargăși, Hănășenii Vechi, Hănășenii Noi, Leca, Leova, Măcrești, Toceni, Vetricoiaia⁷¹. Aceste ținuturi de „mărgine” vor fi înglobate și ele în Basarabia.

Frecvențele reorganizări administrativ-teritoriale (cu dispariția și apariția unor noi ținuturi — mai ales, în secolul al XVIII-lea) sînt determinate atît de rațiuni interne; dar mai ales sînt expresia istoriei zbuciumate a Moldovei, așezată în „calea tuturor răutăților”, ca de altfel întreg teritoriul locuit de români.

Notă: La prima parte a studiului nostru, intitulat *Din vechea împărșire administrativ teritorială a României—Țara Românească*, aducem următoarele precizări: **a.** în harta stolnicului Constantin Cantacuzino, județul Rîmnic separa județul Ialomița de raiaua Brăilei; rîul Argeș despărțea pe o întindere destul de mare Vlașca de Ilfov. Acest din urmă județ se învecina la nord cu județul Prahova, iar Vilcea se mărginea și cu Doljul; **b.** după desființarea județului Secuieni, partea estică a acestuia a trecut la Buzău, (I.F.).

Dr. IANCU FILIPESCU

⁷⁰ *Ibidem.*

⁷¹ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VIII.